

Polecenia podsumowujące

1. Wymień rozwiązania techniczne, jakie pojawiły się na wsi w XI–XIII w.
2. Scharakteryzuj samorząd wiejski i miejski w średniowieczu.
3. Opisz strukturę społeczną średniowiecznego miasta.
4. Wyjaśnij, dlaczego o weneckim doży możemy mówić, że był królem, który panuje, ale nie rządzi.

◆ Ożywienie gospodarcze i społeczne w Europie Zachodniej w XI–XIII w.

Ustanie najazdów Normanów, Arabów i Węgrów.
Zmiany klimatyczne.
Poprawa jakości żywienia.
Pozyskiwanie nowych terenów pod uprawy.
Wzrost demograficzny.
Przemiany w rolnictwie.
Ruch kolonizacyjny.

◆ Zmiany na średniowiecznej wsi

Nowe rozwiązania: żelazny pług, chomąto, młyn wodny, trójpolówka.
Docenienie walorów nawożenia gleby.
Dostosowanie upraw do warunków klimatycznych.
Odchodzenie od renty odrobkowej na rzecz czynszu.
Pojawienie się samorządu wiejskiego.
Sołtys.

◆ Średniowieczne miasto

Rozwój wsi jako czynnik miastotwórczy.
Migracje ze wsi do ośrodków miejskich.
Wzrost produkcji rzemieślniczej i handlu.
Niewielkie miasta liczące od kilkuset do kilku tysięcy mieszkańców.
Samorząd miejski stanowiący własne prawa, za ich egzekwowanie odpowiedzialni burmistrz i rada miejska.
Grupy społeczne miasta: patrycjat, pospólstwo, plebs.

◆ Rozwój rzemiosła

Produkcja rzemieślnicza skupiona w cechach.
Mistrz, czeladnik i terminator.
Partacze funkcjonujący poza cechami.

◆ Rozwój handlu

Początkowo handel przede wszystkim o charakterze lokalnym, handel dalekosiężny głównie w rękach kupców arabskich i żydowskich.
Targi – miejsca wymiany towarowej o charakterze lokalnym.
Jarmarki – miejsca wymiany towarowej o charakterze ponadregionalnym.
Pieniądz jako główny środek płatniczy.
Pojawienie się banków i weksli.
Gildie – związki kupieckie zakładane w celu ochrony przewożonych towarów i wspólnego ponoszenia kosztów wypraw handlowych.

Polecane publikacje

Peter Ackroyd, *Wenecja. Biografia*, Poznań 2015.
Philippe Dollinger, *Dzieje Hanzy: XII–XVII w.*, Warszawa 1997.
Jacques Le Goff, *Średniowiecze i pieniądze. Esej z antropologii historycznej*, Warszawa 2011.
Henryk Samsonowicz, *Życie miasta średniowiecznego*, Poznań 2012.

Przemiany społeczno-
-gospodarcze w Europie
w XI–XIII w.

Podsumowanie

25

◆ Komuny (republiki) miejskie

Zakładane w Italii.
Złożone z miasta lub kilku miast i przylegających do nich osad.
Samodzielne prawo, niezależne od pana feudalnego.
Największe komuny: Genua, Piza, Florencja, Mediolan i Wenecja.

◆ Republika Wenecka

Okres świetności XIII–XV w.
Na czele wybierany dożywotnio doża.
Wielka Rada – ustalanie podatków, wypowiedzanie wojny, zawieranie pokoju.
Senat – odpowiedzialność za administrację finansową i zarządzanie posiadłościami zamorskimi.
Mała Rada (Signoria) – organ doradczy doży, z czasem nadzorowanie jego pracy.

◆ Hanza

Powstanie w XIII w.
Członkami miasta nad Morzem Północnym i Morzem Bałtyckim.
Główna siedziba w Lubece.
Celem monopolizacja handlu północnoeuropejskiego.
W szczytowym okresie 160 miast członkowskich i wpływy sięgające od Anglii po Nowogród.

